

Ižanga

RUTH LEISEROWITZ

Thomo Manno kultūros centro kuratoriumo pirmininkė

Mieli Skaitytojai,

Su šiais „Nidos sąsiuviniais“ į rankas paimate 2011 metų liepą vykusio XV Thomo Manno festivalio „Žodžio programoje“ girdėtus tekstus. Šiuo festivaliu pradėjome naują teminį ciklą – taip rengėjai nusprendė pagerbti kito Nobelio premijos laureato, kurio 100-asis jubiliejus 2011 metais plačiai minėtas ypač Rytų Europoje, atminimą. To žmogaus – poeto, mąstytojo ir literato Czesławo Miłoszo (Česlovas Milošas, 1911–2004) – biografija glaudžiai susijusi su Lietuva ir Lenkija. Tačiau kuratoriai nenorėjo apsiriboti vien atminimo datos konjunktūra, todėl nusprendė poeto atminimui skirti trejus festivalio metus iš eilės, kiekvieniems pasirenkant vieno iš poeto kūrinių *motto*.

Šitaip XV Thomo Manno festivalio tema tapo „Gimtoji Europa“ – tai vienos pirmųjų, 1959 m. Paryžiuje pasirodžiusios, Czesławo Miłoszo knygos pavadinimas. Visai kitokio semantinio turinio originalaus pavadinimo vertimai į vokiečių ir anglų kalbas („West-Östliches Gelände“ ir „Native Realm“) labai aiškiai byloja apie tai, ką šiandien net įsivaizduoti sunku: koks susiaurėjęs šaltojo karo metais buvo tėvynės Europos horizontas.

Ši knyga pasirodė vos keleri metai po to, kai sovietų armija paliko Nidos Skruzdynę, kur stovi Thomo Manno namelis, o į šiaurinę Kuršių nerijos dalį apskritai vėl imta įleisti lankytojus. Anuomet Miłoszas parašė tiesiog anachronistinę knygą. Jis mėgino į žemėlapi įtraukti literatūrinę bei

kultūrinę Rytų Europą, vesdamas skaitytoją į teritorijas, kurios jam buvo ne tik kad svetimos, bet tuomet netgi neprieinamos, o artimiausioje ateityje atrodė tokios pat tolimos ir nepasiekiamos. Jis pasirodė esąs europietis laikais, kai tokių išpažinimų niekas nepageidavo. Nors ir gyveno kitu laiku, būtent tai sieja jį su žmogumi, kurio vardu pavadintas mūsų festivalis, kuris ir anapus Atlanto negalėjo ir nenorėjo išsižadėti savo gimtojo žemyno.

Jau daugiau kaip du dešimtmečius galime keliauti po tuos nepasiekiamus kraštus. Daugybė jau ne vieną lentyną užimančių kelionių reportažų ir nuotykių aprašymų apie beveik pamirštas šalis ir kraštovaizdžius vis papildo daugialypį gimtosios Europos paveikslą. Tarp naujausių rašinių – plati baltarusiška-lietuviška-lenkiška-rusiška Nemuno kraštovaizdžio panorama, kurią pateikia Berlyną savo namais pasirinkęs Uwe Rada. Goethe's instituto pakviestas festivalio svečias leido pažvelgti į Kuršių neriją jo akimis – dabar tai bus galima perskaityti. Kitas festivalio partneris – Lenkijos institutas – pakvietė lenkų rašytoją Adamą Zagajewskį – žmogų, sukaupusį gausią patirtį Rytų Europoje ir politinėje emigracijoje. Galėsite perskaityti, ką jam reiškia būti europiečiu ir koks yra jo europietiškas mąstymas.

Kultūros istorikė ir Europos humanitarinio universiteto Vilniuje proktorė bei Thomo Manno kultūros centro kuratorė dr. Irena Vaišvilaitė irgi buvo viešnia Thomo Manno vasarnamio terasoje. „Apie viltį“ – taip ji pavadino kelis Miłoszo knygos recepcijos sovietinėje Lietuvoje epizodus – šį kultūros istorijos požiūriu itin inovatyvų pranešimą taip pat rasite šiame sąsiuvinyje.

Koks gi būtų festivalis be Thomo Manno namelio gimtadienio – tos dienos, kai rašytojo šeima įsikėlė į vasarnamį, – minėjimo? Festivalio metu liepos 16 d., visada vyksta namelio draugų susitikimas, kurio metu kalbama apie naujausias įžvalgas tyrinėjant Mannų šeimos istoriją. 2011 metų vasarą Thomo Manno namelio bičiulių klubo kvietimu atvyko daug pasaulio matęs miunchenietis Dieteris Straussas, savo pranešime apžvelgęs gausios Mannų šeimos kelius ir patirtis išėivijoje, grįsdamas savo teiginius plačiais tyrinėjimais ne vienoje šalyje. Šitaip per ne vienerius metus susidėliojo daugybė dėlionės gabalėlių.

Linkiu Jums malonumo skaitant tai, kas buvo sudėta vėl labai europietišku tapusiam žemės lopinėlyje.